

EVANKELISLUTERILAISEN USKONNON KOE 3.10.2019

HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Evangelisluterilaisen uskonnon näkövammaisten korvaavan kokeen hyvän vastauksen piirteet löytyvät erillisenä tiedostona Hyvän vastauksen piirteet -osiosta lautakunnan verkkosivuilta.

Tässä tiedostossa oleva taulukko (sivulla 5) ei välttämättä ole täysin saavutettava esimerkiksi ruudunlukuohjelman käyttäjille.

Lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ilmenevät perusteet, joiden mukaan koesuorituksen lopullinen arvostelu on suoritettu. Tieto siitä, miten arvosteluperusteita on sovellettu kokelaan koesuoritukseen, muodostuu kokelaan koesuorituksesta saamista pisteistä, lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ja lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa annetuista arvostelua koskevista määräyksistä. Lopulliset hyvän vastauksen piirteet eivät välttämättä sisällä ja kuvaavat tehtävien kaikkia hyväksytyjä vastausvaihtoehtoja tai hyväksytyyn vastauksen kaikkia hyväksytyjä yksityiskohtia. Koesuorituksessa mahdollisesti olevat arvostelumerkinnät katsotaan muistiinpanoluonteisiksi, eivätkä ne tai niiden puuttuminen näin ollen suoraan kerro arvosteluperusteiden soveltamisesta koesuoritukseen.

Uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on tukea opiskelijan uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen muodostumista. Evangelisluterilaisessa uskonnonopetuksessa perehdytään luterilaisuuteen ja muihin kristinuskon muotoihin, muihin uskontoihin sekä uskontoon ja uskonottomuuteen ilmiöinä. Uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Uskonnon kokeessa on yhdeksän tehtävää, joista kokelaan tulee vastata viiteen. Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi tehtävää. Kustakin tehtävästä saa 0–20 pistettä. Osassa II on kolme tehtävää, joista kustakin saa 0–30 pistettä. Osan I tehtävistä voi vastata kolmeen, neljään tai viiteen ja osan II tehtävistä korkeintaan kahteen. Kokeen maksimipistemäärä on 120.

Sen saavuttaminen edellyttää, että kokelas vastaa kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään.

Koe sisältää luonteeltaan ja vaatimustasoltaan erilaisia tehtäviä. Osa tehtävistä edellyttää tiivistä ja lyhyttä vastaamista, osa puolestaan laajojen aihepiirien hallintaa ja esseemuotoista vastausta. Tehtävät voivat sisältää aineistoja, kuten tekstejä, kuvia, videoita, karttoja, diagrammeja, kaavioita ja tilastoja. Aineistojen tietoja tulee käyttää, soveltaa ja arvioida asianmukaisesti. Jos tehtävään kuuluu aineistoa, siihen on yleensä viitattava. Tehtäviin voi sisältyä merkkimäärärajoituksia, jolloin kyse on vastauksen suositeltavasta enimmäispituudesta. Sitä merkkimäärän alittaminen ei heikennä arvosanaa, mikäli vastauksen asiasisältö on riittävä ja ilmaisu selkeää. Huomattava merkkimäärän ylittäminen heikentää vastauksen arvosanaa kunkin tehtävän hyvän vastauksen piirteiden yhteydessä erikseen mainitulla tavalla.

Uskonnon kokeessa arvioidaan kokelaan tiedollista osaamista, tiedon käsittelyä ja vastauksen esitystapaa. Tiedollisen osaamisen osalta arvioidaan sitä, kuinka hyvin kokelas hallitsee uskonnon oppimäärän asiasisällöt ja keskeisen uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevan käsitteistön. Lisäksi arvioidaan sitä, miten vastauksen sisältö vastaa tehtävänantoa ja miten onnistuneesti vastaus on rajattu. Kaikissa tehtävissä arvioinnin lähtökohtana on se, että vastausten tulee noudattaa tehtävänantoa. Mikäli tehtävässä edellytetään esimerkiksi vertailua, tätä korostetaan myös arvioinnissa. Tietosisältöjen suuri määrä ei ole ansio, jos tiedot ovat tehtävänannon kannalta epäolennaisia. Asiavirheet ja käsitteiden virheellinen käyttö vähentävät vastauksen arvoa.

Tiedon käsittelyn osalta arvioidaan kokelaan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevaa tietoa. Huomiota kiinnitetään esitettyjen näkökohtien vakuuttavuuteen, perusteluihin ja asioiden problematisointiin. Onnistunut vastaus ilmentää uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevien tietojen itsenäistä hallintaa, taitoa kehittää tietoa aiemmin omaksuttujen tietojen pohjalta sekä kykyä arvioida asioita analyttisesti monista eri näkökulmista. Lisäksi asiasisällöt, perustellut kannanotot ja mielipiteet on erotettu selkeästi toisistaan.

Esitystavan osalta arvioidaan vastauksen johdonmukaisuutta, eheyttä ja tyyllistä sujuvuutta. Vastauksessa arvostetaan sujuvaa ja huoliteltua suomenkielistä asiatekstiä. Samojen asioiden toistaminen sekä epäselvä tai sekava ilmaisutapa vähentävät vastauksen arvoa.

Tiedollisen osaamisen tarkemmat kriteerit esitetään kunkin tehtävän kohdalla erikseen. Hyvän vastauksen piirteissä kuvataan kaksi erillistä arvioinnin kiintopistettä: hyvä vastaus, jolla saa noin 50 prosenttia kokonaispistemäärästä, sekä kiitettävä vastaus, jolla saa noin 80 prosenttia kokonaispistemäärästä. Moniosaisten tehtävien pisteet määritetään osakohtaisesti, ellei tehtävässä ole erikseen muuta mainittu. Mikäli tehtävä koostuu tavanomaista useammista osioista, pisteityksestä annetaan erilliset ohjeet. Laajoissa esseetehtävissä hyvän vastauksen piirteet ovat aina vain suuntaa antavia. Ne sisältävät lähinnä lukiokursseihin liittyviä keskeisiä näkökohtia, mutta niiden lisäksi kokelaiden vastaukset voivat sisältää muita olennaisia seikkoja.

Yleisesti ottaen tiedollisen osaamisen ääripäitä edustavat vastaukset, jotka eivät sisällä lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä, ja vastaukset, jotka osoittavat aihealueen erinomaista hallintaa. Viimeksi mainituille tunnusomaista on esimerkiksi se, että käsitteitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä. Näiden ääripäiden väliin sijoittuu niin kutsuttu hyvä vastaus, joka sisältää joitakin aihealueen kannalta olennaisia asioita ja jossa käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Tällainen vastaus voi kuitenkin sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä.

Tyypillisesti tiedollinen osaaminen, tiedon käsittely ja esitystapa kytkeytyvät vastauksissa toisiinsa, sillä aihekokonaisuuden kannalta olennaisten tietojen hahmottaminen, asianmukaisten käsitteiden käyttö, argumentaation johdonmukaisuus ja tyyllinen sujuvuus liittyvät yhteen. Alla esitetään erityisesti tiedon käsittelyä ja esitystapaa koskevat yleiset, suuntaa antavat kuvaukset, jotka havainnollistavat arviointiin vaikuttavia tekijöitä.

Heikot vastaukset ovat tyyliältään sekavia ja rakenteeltaan jäsentymättömiä. Ne vastaavat tehtävänantoon vain osittain tai eivät lainkaan. Tällaisissa vastauksissa tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi. Pistemäärältään tällaiset vastaukset jäävät tyypillisesti alle neljäsosaan kokonaispistemäärästä.

Alle puoleen kokonaispistemäärästä jäävät myös sellaiset vastaukset, joissa on esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite mutta jotka ovat rakenteeltaan jäsentymättömiä ja tyyliltään sekavia. Tällaisiin vastauksiin voi sisältyä myös toistoa, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta.

Hyvä vastaus on sellainen, jolla saa noin puolet kokonaispistemäärästä. Tällainen vastaus noudattaa pääosin tehtävänantoa, ja siinä esitetään useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävään kuuluvaa aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä. Vastauksessa on nähtävissä pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen. Vastaus saattaa kuitenkin olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen, ja perustelut voivat olla pintapuolisia.

Kiitettävä vastaus on sellainen, jolla saa noin 80 prosenttia kokonaispistemäärästä. Tällaisessa vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on onnistuttu liittämään johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieli- asultaan huoliteltu. Vastauksessa esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia, ja tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.

Kaikkein korkeimpiin pistemääriin yltäville vastauksille on edellä mainittujen asioiden lisäksi tyypillistä se, että niistä ilmenee aihealueen syvälinen ymmärtäminen ja kyky liittää asiat laajempiin yhteyksiin. Tehtävään sisältyviä aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen. Vastaukset ovat perusteluiltaan vakuuttavia ja kokonaisuutena hyvin argumentoituja. Ne voivat sisältää myös kekseliäitä ja yllättäviäkin näkökulmia sekä avauksia vaihtoehtoihin lähestymistapoihin.

Uskonnon ylioppilaskokeen arviointi

Pistemäärät	alle 25 %	25–50 %	50 % hyvä vastaus	80 % kiitettävä vastaus	yli 80 %
<p>Tiedollinen osaaminen: Arvioidaan opsin edellyttämän asiassällön tuntemusta, käsitteiden asianmukaista ja täsmällistä käyttöä, sisällön ja tehtävänannon vastaavuutta sekä vastauksen rajausta.</p>	Vastaus sisältää hyvin vähän tai ei lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä.	Vastauksessa on esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite.	Vastaus sisältää useita aihealueen kannalta olennaisia asioita. Käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Vastaus voi sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä).	Vastaus osoittaa aihealueen kiitettävää hallintaa: Käsitteitä on käytetty asian- tuntevasti ja luontevasti, ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä).	Vastaus osoittaa aihealueen syvälistä ymmärtämistä ja kykyä liittää asiat laajempiin yhteyksiin.
<p>Tiedon käsittely ja esitystapa: Arvioidaan kokelaan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa tietoa; esitystapaa arvioidaan vastauksen johdonmukaisuuden, eheyden ja tyyllillisen sujuvuuden näkökulmista.</p>	Vastaus on tyyliiltään sekava ja rakenteeltaan jäsenymätön. Se vastaa tehtävänantoon vain osittain tai ei lainkaan. Tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi.	Vastaus on rakenteeltaan jäsenymätön ja tyyliiltään sekava. Se voi sisältää tois- toa, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta.	Vastaus noudattaa pääosin tehtävänantoa. Siinä on esitetty useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävän aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä. Vastauksesta näkyy pyrkimys johdonmukaiseen rakentamiseen ja asioiden perustelemiseen, mutta se voi olla paikoin jäsenymätön ja luettelomainen. Perustelut voivat olla pintapuolisia.	Vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on liitetty johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu. Esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia. Tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.	Vastauksessa tehtävän aineistoa on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteut- taen. Perustelut ovat vakuuttavia ja hyvin argumentoi- tuja. Vastaus voi sisältää kekseliäi- täkin näkökulmia ja avauksia vaihto- ehtoihin lähesty- mistapoihin.

Osa I

1. Väittämiä uskonnoista (20 p.)

Pyhät kirjat

1.1. oikein

1.2. oikein

1.3. oikein

1.4. väärin

1.5. väärin

Luonnonuskonnot

1.6. oikein

1.7. väärin

1.8. oikein

1.9. väärin

1.10. väärin

Kristinusko Suomessa

1.11. väärin

1.12. väärin

1.13. oikein

1.14. väärin

1.15. väärin

Jehovan todistajat ja mormonit

1.16. oikein

1.17. väärin

1.18. oikein

1.19. oikein

1.20. oikein

2. Raamattu länsimaisen kulttuurin perusteoksena (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja uskottavasti kokelas esittää perusteluja väitteen puolesta ja sitä vastaan. Lisäksi vastauksessa arvioidaan kokelaan taitoa soveltaa aineistoa ja tietojaan Raamatusta ja kristinuskon historiasta länsimaissa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas esittelee useita perusteluja pintapuolisesti tai tarkastelee syvällisesti vähintään yhtä perustelua puolesta ja yhtä vastaan. Vastauksessa on hyödynnetty aineistoa.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas esittää useita vakuuttavia perusteluja sekä väitteen puolesta että sitä vastaan. Vastauksen fokus pysyy väitteessä Raamatusta länsimaisen kulttuurin perusteoksena. Kokelas käyttää käsitteitä asiantuntevasti. Erityisansiona pidetään, jos kokelas pohtii oivaltavasti länsimaisen kulttuurin käsitettä ja siihen liittyviä rajanvetoja.

Perustelut voivat pohjautua esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- Raamattu on kristinuskon pyhä kirja, joka on vaikuttanut kristinuskon oppiin ja etiikkaan. Länsimaat ovat olleet pitkään pääosin kristinuskon vaikutuspiirissä ja Raamatulla on ollut vaikutusta länsimaiseen arvomaailmaan (esim. heikoimmista huolehtiminen).
- Osa Raamatun sisällöistä on yleisinhimillisiä ihanteita, jotka löytyvät myös muista uskonnoista ja katsomuksista (esim. kultainen sääntö).
- Raamatun vaikutus näkyy länsimaissa esimerkiksi kalenterissa, nimistössä, sanonnoissa, taiteessa, populaarikulttuurissa ja lainsäädännössä.
- Raamattu on monelle kansalle ensimmäinen omalle kielelle käännetty kirjallinen teos.
- Raamattu on ollut pitkään myydyimpiä kirjoja länsimaissa.
- Vaikka jo reformaatio korosti Raamatun asemaa, Raamatun pitäminen länsimaisen kulttuurin perusteoksena on melko uusi, valistuksen jälkeen syntynyt ajatus.
- Raamatun lukeminen kansan keskuudessa yleistyi vasta lukutaidon yleistymisen myötä. Reformaatiossa korostettiin Raamatun lukemista omalla äidinkielellä, mikä edisti lukutaitoa. Myös pietismissä korostettiin Raamatun lukemista.

- Ennen lukutaidon yleistymistä kansa sai tietoa Raamatusta kuuntelemalla ja katselemalla (saarnat, opetus, kirkkojen seinämaalaukset).
- Kristilliset kirkot ovat erimielisiä siitä, mitkä kaikki kirjat kuuluvat Raamattuun.
- Toiset Raamatun kertomukset ovat tunnetumpia kuin toiset.
- Maallistuminen ja uskonnollinen kirjo ovat lisääntyneet länsimaissa.

3. Jihadin käsite ja tulkinnat islamissa (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsentyneesti ja asiantuntevasti kokelas erittelee jihadin käsitettä ja miten monipuolisesti ja kypsästi kokelas erittelee käsitteen erilaisia tulkintoja islamissa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas osoittaa ymmärtävänsä jaottelun suureen ja pieneen jihadiin (sisäiseen ja ulkoiseen jihadiin) ja antaa jonkin esimerkin käsitteen erilaisista tulkinnoista islamissa tai kokelas tarkastelee useiden esimerkkien avulla jihadia joko sisäisenä kamppailuna tai pyhänä sotana.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas erittelee jihadin käsitettä asiantuntevasti, esittää jaon suureen ja pieneen jihadiin (sisäiseen ja ulkoiseen jihadiin) sekä antaa useita esimerkkejä jihadin erilaisista tulkinnoista islamissa. Kokelas asettaa jihadin tulkinnat osaksi erilaisia historiallisia ja yhteiskunnallisia olosuhteita.

- Jihad tarkoittaa kamppailua islamin puolesta.
- Jihad on käännetty suomeksi usein pyhänä sotana.
- Niin kutsuttu suuri jihad (sisäinen jihad) tarkoittaa hengellistä kilvoittelua, johon kuuluu esimerkiksi Jumalan tahdon noudattaminen ja islamin levittäminen, niin kutsuttu pieni jihad (ulkoinen jihad) viittaa aseelliseen taisteluun. Toisinaan jälkimmäinen on määritelty myös kamppailuksi oikeudenmukaisemman yhteiskunnan puolesta.
- Suuri jihad koskee kaikkia muslimeja yksilöinä, pieni jihad on yhteisöllinen velvoite.

- Sekä suuren että pienen jihadin käsitteet nousevat Mohammadin antamasta esimerkistä.
- Jihadin käsite tunnetaan muun muassa Koraanista ja haditheista.
- Toisinaan jihadia pidetään islamin kuudentena peruspilarina.
- Eri islamilaiset koulukunnat ja liikkeet tulkitsevat jihadin käsitettä eri tavoin: enemmistö painottaa suuren jihadin merkitystä muslimin elämässä, vähemmistö pienen jihadin.
- Tulkinnat siitä, milloin pieni jihad on sallittu, vaihtelevat. Useimmiten katsotaan, että kyse on puolustussodasta tilanteessa, jossa islamilainen alue on uhattuna.
- Erityisesti suufilaiset koulukunnat painottavat hengellisen kamppailun merkitystä.
- Jihadismi on 1900-luvulla syntynyt poliittis-yhteiskunnallinen liike, jonka mukaan jihadia on käytävä myös hyökkäyssotana (myös eri tavoin ajattelevia muslimeja vastaan).
- Tietyt ääriliikkeet ovat käyttäneet jihadin käsitettä oikeuttaakseen terroritekoja.

4. Uskontojen asema Kiinassa (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsentyneesti ja monipuolisesti kokelas esittelee uskontojen asemaa nyky-Kiinassa ja tulkitsee tehtävän aineistoja ja miten perusteellisesti ja oivaltavasti hän analysoi nykytilanteeseen johtaneita syitä.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas esittelee aineistoissa mainittujen uskontojen kannatusta ja levinneisyyttä nyky-Kiinassa pääpiirteissään. Lisäksi vastauksessa tarkastellaan vähintään kahta nykytilanteeseen johtanutta syytä.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas esittelee täsmällisesti aineistoissa mainittujen uskontojen kannatusta ja levinneisyyttä. Vastauksessa havainnollistetaan esimerkkien avulla sitä, että Kiinassa pääasiallinen uskonto vaihtelee alueittain: maan luoteisosissa pääasiallinen uskonto on islam, maan lounaisosissa buddhalaisuus, protestanttinen kristinusko on pääasiallinen uskonto tietyillä alueilla maan itäosissa, joissa myös kiinalaisella kansanuskolla ja taolaisuudella on vahvoja kannatusalueita. Vastauksessa esitellään pääpiirteittäin eri uskontojen kannattajamääriä koko maata koskevan tilaston mukaisesti. Kokelas tarkastelee

vähintään neljää nykytilanteeseen johtanutta syytä. Vastauksessa tarkastellaan kommunistisen hallinnon uskontokielteisyyttä (erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla) ja huomioidaan kristinuskon kannatuksen kasvu viimeksi kuluneiden vuosikymmenten aikana. Erityisansiona pidetään pohdintaa uskontotilastojen luotettavuudesta ja tietojen keräämisen haasteista sekä kungfutselaisuuden aseman pohtimista suhteessa uskontotilastoihin (luokitellaanko uskonoksi).

Nykytilanteeseen vaikuttavia syitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- Kiinan perinteisten uskontojen taolaisuuden, kungfutselaisuuden ja buddhalaisuuden vahva asema on osaltaan vaikuttanut siihen, että kristinuskon juurtuminen Kiinaan on ollut menneinä vuosisatoina vaikeaa.
- Keisariajalla uskontoja valvottiin tarkasti kapinaliikkeiden estämiseksi, mikä osaltaan vaikeutti monoteististen uskontojen tekemää lähetystyötä.
- 1940-luvun lopulla Kiinasta tuli kommunistinen kansantasavalta, ja erityisesti kulttuurivallankumouksen aikana 1960–1970-luvuilla uskontovastaisuus oli voimakasta (vrt. aineisto 4.B); samaan aikaan johtaja Mao Zedongin kunnioittaminen sai uskonnon kaltaisia piirteitä.
- 1900-luvun puolivälin ateistinen politiikka on osaltaan vaikuttanut siihen, että huomattava osa kiinalaisista ei edelleenkään lukeudu minkään uskonnon harjoittajiin (Kiinan väkiluku on noin 1,4 miljardia).
- Kiinan valtion suhtautuminen uskontoihin muuttui aiempaa sallivammaksi 1980-luvulla, mikä näkyy osaltaan esimerkiksi kristittyjen määrän voimakkaana kasvuna.
- Kiinan valtio pyrkii edelleen valvomaan uskonnonharjoitusta, ja virallisesti hyväksytyjä uskontoryhmiä on viisi: buddhalaiset, taolaiset, muslimit, protestanttiset kristityt ja katoliset kristityt (jotka eivät ole Vatikaanin alaisuudessa). Viime vuosina valtiovalan kontrolli uskonnoista on lisääntynyt (esim. pääosin islaminuskoisten uiguurien vainot).
- Kristinuskon kannatuksen arvioiminen Kiinassa on vaikeaa, koska vain osa kristityistä harjoittaa uskontoa julkisesti (protestanttinen Kolmen itsen patrioottinen liike ja katolinen Kiinan patrioottinen katolinen yhdistys); Kiinassa on runsaasti salaa uskontoa harjoittavia kristittyjä, joihin viitataan yhteisnimityksellä kotikirkkoliike. Salassa toi-

miviin kristillisiin liikkeisiin kuuluu paaville uskollinen katolinen kirkko, monia protestanttisia liikkeitä ja lukuisia Kiinassa syntyneitä kirkkoja.

- Kiinassa on noin kymmenen etnistä ryhmää, joiden pääasiallinen uskonto on islam; islamin kannatus onkin vahvinta näiden ryhmien perinteisillä asuinalueilla maan luoteisosissa.
- Kartassa (aineisto 4.A) taolaisuus ja kansanusko on niputettu yhteen, kun taas tilastossa (aineisto 4.B) niitä on tarkasteltu erikseen. Kiinalainen kansanusko ei ole yhtenäinen uskonto vaan erilaisia muotoja eri puolilla saava perinteiden kirjo; taolaisuus vaikuttaa osaltaan kiinalaisessa kansanuskossa. Kungfutselaisuutta, taolaisuutta ja buddhalaisuutta kutsutaan Kiinan kolmeksi tieksi ja niitä voidaan myös harjoittaa käytännössä rinnakkain.
- Kiinassa toimii myös sellaisia kiellettyjä uskonnollisia ryhmiä, joita ei mainita tehtävän aineistoissa (esim. Falun Gong, jolla arvioidaan olevan miljoonia kannattajia).
- Uskontojen kannattajamäärien kasvuun vaikuttaa merkittävästi Kiinan väestönkasvu; tilastossa ei ole esitetty uskontokuntiin kuulumattomien määrän kehitystä. Kiinan väestötiheys vaihtelee eri puolilla maata: maan itäosissa väestöä on enemmän kuin useimmilla alueilla maan länsiosissa, mikä ei kuitenkaan käy ilmi kartasta (aineisto 4.A).

5. Kristillinen jumalakäsitys (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja jäsentyneesti kokelas analysoi virressä 130 esiintyvät kristillisen jumalakäsityksen piirteet. Lisäksi arvioidaan sitä, miten oivaltavasti kokelas pohtii virrestä puuttuvia kristillisen jumalakäsityksen piirteitä.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas erittelee virrestä Isän (Jumalan), Pojan (Jeesuksen) ja Pyhän Hengen ja luonnehtii kaikkia näitä persoonia virren tekstin mukaisesti. Vastauksessa mainitaan Pyhä Kolminaisuus. Kokelas esittää myös vähintään yhden virrestä puuttuvan kristillisen jumalakäsityksen piirteen.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas erittelee Pyhän Kolminaisuuden persoonia täsmällisesti ja aineistoon viitaten. Kunkin persoonan osalta analysoidaan vähintään kahta piirrettä

(Pyhän Hengen osalta riittää yksi piirre). Lisäksi kokelas pohtii vähintään kahta virrestä puuttuvaa kristillisen jumalakäsityksen piirrettä. Erityisasioita ovat maininta virren läheisestä yhteydestä uskontunnustuksiin sekä Vanhan testamentin ja Uuden testamentin jumalakuvan vertailu.

Virressä esiintyviä kristillisen jumalakäsityksen piirteitä:

Jumala on virren mukaan Isä, joka on laupias ja joka on taivaassa. Kristillisessä jumalakäsityksessä Jumala on niin läheinen, että häntä voidaan rukoilla ja kutsua isäksi. Hän on armollinen ihmisiä kohtaan. Hän on yhteydessä ihmisiin, ja ihmiset saavat häneltä apua ja voimaa.

Jeesus Kristus kuvataan virressä Jumalan Poikana, joka tuli maailmaan ihmisenä ja näytti tien Jumalan luo. Sana kristus tarkoittaa messiasta eli voideltua. Kristillisen käsityksen mukaan Jeesus on sekä jumala että ihminen (kaksiluonto-oppi). Hän kuoli ihmisten syntien tähden ristillä ja voitti kuoleman.

Pyhä Henki on virren mukaan neuvoja ja lohduttaja.

Virren mukaan Jumala on kolmiyhteinen. Kolmiyhteisyys mainitaan virressä eksplisiittisesti. Kristinuskon tärkeimpiä dogmeja on kolminaisuusoppi. Kristinuskon on monoteistinen uskonto, jonka mukaan Jumala on yksi, mutta hänellä on kolme persoonaa: Isä, Poika ja Pyhä Henki.

Virrestä eksplisiittisesti puuttuvia kristillisen jumalakäsityksen piirteitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- Jumala on luoja, kaikkivaltias.
- Jumala rakastaa ihmisiä.
- Jeesus nousi ylös kuolleista.
- Jeesus astui taivaaseen ja palaa aikojen lopulla.
- Jeesuksesta käytetään muun muassa nimityksiä Vapahtaja, Lunastaja, Sovittaja.
- Pyhä Henki on uskon synnyttäjä, pyhittäjä, seurakunnan luoja, armolahjojen antaja.
- Pyhä Henki lähtee Isästä ja Pojasta / Isästä.

6. Jalkapallo uskontona (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja syvällisesti kokelas pohtii jalkapallon fanikulttuurin uskonnonkaltaisia piirteitä ja liittää niitä uskonnon tutkimuksen käsitteistöön.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas esittää fanikulttuurista vähintään kolme uskonnonkaltaista piirrettä, perustelee ne uskottavasti ja antaa niistä jalkapalloon liittyvän konkreettisen esimerkin.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) pohditaan fanikulttuurin uskonnonkaltaisia piirteitä laajasti, jäsenytyneesti ja syvällisesti. Vastauksessa käytetään asiantuntevasti uskonnon tutkimukseen liittyviä käsitteitä. Erityisenä ansiona pidetään sen pohtimista, miten jalkapallon fanikulttuuri mahdollisesti eroaa tyyppillisesti uskontoina pidetyistä ilmiöistä.

Annetut esimerkit voivat liittyä esimerkiksi seuraaviin asioihin:

- rituaalinen käyttäytyminen
- pyhän ja profaanin erottaminen
- affektiivisuus, voimakkaat tunteet ja kokemukset, ristiriidat ryhmittymien välillä
- yhteisöllisyys
- symbolit
- pyhät esineet ja paikat (tiettyjen kisojen jalkapallot, kotistadionit, pyhiinvaellukset stadioneille)
- myytit: kertomukset tärkeistä peleistä, voitoista ja tappioista
- normit: tietyt käyttäytymissäännöt
- omistautuminen
- identiteetti, erottautuminen välinpitämättömistä
- ajalliset, rahalliset, sosiaaliset uhraukset
- pelaajien kunnioitus, mystifiointi, näkeminen pyhimyksinä
- samastuminen pelaajiin (pelipaitoihin pukeutuminen)
- musiikin merkitys (kannustuslaulut ja niihin liittyvät koreografiat).

Osa II

7. Rippikoulun asema ja merkitys (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

7.1. (10 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsenytyneesti ja monipuolisesti kokelas erittelee rippikoulun aseman ja merkityksen muutosta suomalaisessa yhteiskunnassa historian kuluessa.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas antaa vähintään kaksi esimerkkiä rippikoulun asemasta ja merkityksestä suomalaisessa yhteiskunnassa tiettyinä historiallisena aikana sekä kuvaa vähintään toisen esimerkin kohdalla historian kuluessa tapahtunutta muutosta.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas antaa useita esimerkkejä rippikoulun asemasta ja merkityksestä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä kuvaa niiden muutosta historian kuluessa. Erityisansiona pidetään oivaltavaa vertailua esimerkiksi Suomen ortodoksisessa kirkossa järjestettävään kristinoppikouluun tai uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomaan Prometheus-leiriin.

Esimerkkejä rippikoulun asemasta ja merkityksestä voivat olla muun muassa seuraavat:

- Rippiopetusta on annettu Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa 1600-luvulta alkaen.
- Koulumuotoisena rippiopetusta on järjestetty 1700-luvulta lähtien.
- Aiempina vuosisatoina rippikoululla oli nykyistä suurempi merkitys yksilön asemalle yhteiskunnassa, sillä kirkon ja yhteiskunnan yhteys oli nykyistä kiinteämpi.
- Rippikoulun suorittaminen tarkoitti ennen siirtymistä lapsuudesta aikuisuuteen ja oikeutta solmia avioliitto (ns. naimalupa).
- Rippikoulu ja konfirmaatio ovat myös nykyään eräänlainen aikuistumisriitti.
- Nykyään rippikoululla on aiempaa enemmän eri muotoja kuten päivärippikoulu, iltarippikoulu ja leiririppikoulu.

- Rippikoululeirin voi nykyään suorittaa myös yhdistettynä johonkin liikunta- tai taideharrastukseen.
- Rippikoulu voidaan nähdä osana nuorisokulttuuria.
- Rippikoulun voi suorittaa vasta aikuisenakin.
- Rippikoulun suorittanut henkilö on oikeutettu kirkolliseen avioliittoon vihkimiseen.
- Konfirmoidusta kirkon jäsenestä voi tulla kummi, ja hän voi osallistua ehtoolliselle itsenäisesti.
- 18 vuotta täytettyään seurakunnan konfirmoidut jäsenet voivat asettua ehdolle seurakuntavaaleissa.
- Rippikoulun asema on säilynyt merkittävänä kirkon jäsenmäärän vähenemisestä huolimatta.
- Erityisesti leirimuotoinen rippikoulu on suosittu.

7.2. (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja perusteellisesti kokelas analysoi syitä rippikoulun nykyiselle suosiolle sekä miten uskottavasti hän perustelee arvionsa rippikoulun suosiosta tulevana vuosikymmeninä.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas osoittaa ymmärtävänsä rippikoulun suosion olevan poikkeuksellinen, kun asiaa tarkastellaan luterilaisen kirkon vähenevän jäsenmäärän näkökulmasta. Kokelas antaa vähintään kaksi uskottavaa syytä rippikoulun nykyiselle suosiolle. Lisäksi hän esittää arvionsa rippikoulun suosion kehityksestä tulevana vuosikymmeninä (vähenekö, pysyykö nykyisellään vai kasvaako suosio) ja esittää vähintään yhden uskottavan perustelun arviolleen.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas esittää useita syitä rippikoulun nykyiselle suosiolle ja analysoi niitä monipuolisesti ja perusteellisesti. Lisäksi hän esittää vakuuttavan arvion rippikoulun suosiosta tulevaisuudessa ja esittää arviolleen uskottavia perusteita. Erityisenä ansiona pidetään rippikoulun suosion alueellisten erojen pohtimista sekä rippikoulun tulevaisuuden arvioimista suhteessa tutkimuksissa esitettyihin uskonnollisuuden ja yhteiskunnan kehityssuuntiin.

Syitä rippikoulun suosiolle voivat olla esimerkiksi seuraavat seikat:

- Nuoria kiinnostavat elämäkatsomukselliset asiat.
- Vanhempien sisarusten ja ystävien myönteiset kokemukset rippikoulusta vaikuttavat.
- Rippikoulun käyminen on yleinen tapa Suomessa.
- Sosiaalinen paine: nuori osallistuu, kun muutkin osallistuvat.
- Rippikoulu nimenomaan leirimuotoisena kiinnostaa nuoria.
- Rippikoulussa on mahdollisuus saada uusia ystäviä.
- Rippikoulu on aikuistumisriitti.
- Isosten ja isostoiminnan merkitys rippikoulun suosion ylläpitämisessä.
- Rippikoulun käynyt voi toimia kummina ja solmia avioliiton kirkossa.
- Toive rippilahjoista saa nuoren osallistumaan rippikouluun.

8. Uskonnollisuus ja uskonnottomuus (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

8.1. (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsentyneesti ja monipuolisesti kokelas analysoi uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden näkymistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas antaa vähintään neljä esimerkkiä uskonnollisuudesta tai uskonnottomuudesta Suomessa ja analysoi vähintään kahta niistä tarkemmin.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas antaa useita esimerkkejä sekä uskonnollisuudesta että uskonnottomuudesta Suomessa ja analysoi niitä syvällisesti.

Esimerkkejä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden näkymisestä voivat olla muun muassa seuraavat:

- lain turvaama positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus
- uskonnolliset ja uskonnottomat juhlat elämän taitekohdissa

- uskonnolliset ja uskonottomuutta korostavat argumentit yhteiskunnallisessa keskustelussa
- pohdinta siitä, mikä on suomalaisessa yhteiskunnassa sallittua tai soveliaista sanoa tai tehdä uskontoon liittyen
- julkinen keskustelu uskonnosta, esimerkiksi uskonnollisista elementeistä päiväkotien ja koulujen juhlissa
- luterilaisuuden vaikutus suomen kieleen ja suomalaiseen koululaitokseen
- kirkosta eroaminen ja siihen liittyminen
- kristinuskon vaikutus suomalaisiin nimiin, juhlaperinteeseen ja tapakulttuuriin
- kirjallisuuden, kuvataiteen ja säveltaiteen uskonnolliset aiheet
- kirkkoarkkitehtuuri
- Suomessa on kaksi niin kutsuttua kansankirkkoa, joilla on lainsäädännöllinen erityis- asema, muttei valtionuskontoa
- valtiolliset jumalanpalvelukset
- papit vankiloissa, sairaaloissa ja puolustusvoimissa
- kirkon julkisuuskuva (maan selvästi suurin uskonnollinen yhteisö)
- monikulttuurisuuden ja maahanmuuton vaikutus uskonnollisuuteen Suomessa
- uushenkisyyden suosio.

8.2. (10 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten oivaltavasti kokelas pohtii sitä, mitä seurauksia uskonnon näkymisestä konkreettisenä ilmiönä Aku Ankka -sarjakuvissa olisi.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas esittelee vähintään kahta esimerkkiä siitä, mitä seurauksia uskonnon näkymisestä konkreettisenä ilmiönä Aku Ankka -sarjakuvissa olisi.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas esittää useita esimerkkejä ja pohtii niitä oivaltavasti. Lisäksi hän pohtii, millä tavalla uskonto voisi näkyä konkreettisenä ilmiönä Aku Ankka -sarjakuvissa.

Mahdollisia seurauksia voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- eri tahojen loukkaantuminen uskonnollisten käsitteiden ja symbolien käyttämisen vuoksi: kyseisen uskonnon edustajat, uskonnolliset ihmiset ylipäänsä tai uskonnotomat ihmiset
- loukkaantumisesta mahdollisesti seuraavat mielenilmaukset ja boikotit
- vaikutus lehden tilausmääriin: mahdollisesti molempiin suuntiin maasta ja uskonnosta riippuen
- yhtäältä pyhyiden kokemuksen korostuminen ja toisaalta hämärtyminen
- lehden mukauttaminen kunkin maan ja alueen kielelliseen, kulttuuriseen, poliittiseen ja uskonnolliseen kontekstiin
- uskonnon mieltäminen osaksi arkea ja osaksi viihdettä
- uskonnonlukutaidon ja kulttuurisen tuntemuksen kasvaminen.

9. Uskonnolliset johtajat (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

9.1. (15 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsenytyneesti ja monipuolisesti vastauksessa vertaillaan paavi Franciscuksen ja dalai-laman asemaa uskonnollisena johtajana.

Hyvässä vastauksessa (8 p.) kokelas mainitsee, että paavi Franciscus on katolisen kirkon päämies ja dalai-lama (Tenzin Gyatso) Tiibetin buddhalaisuuden eli lamalaisuuden johtohahmo. Vastauksessa paavi Franciscuksen ja dalai-laman asemaa uskonnollisena johtajana vertaillaan syvällisesti yhdestä näkökulmasta tai pinnallisemmin kahdesta näkökulmasta.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas kuvaa jäsenytyneesti paavi Franciscuksen ja dalai-laman taustayhteisöjä ja vertailee heidän asemaansa uskonnollisena johtajana vähintään kolmesta näkökulmasta. Erityisansiona pidetään sitä, jos kokelas kytkee uskonnollisen johtajuuden tarkasteluun olennaisia tietoja paavi Franciscuksen ja dalai-laman henkilöhistoriasta, ajatuksista ja toiminnasta.

Uskonnollisten johtajien asemaa voi tarkastella esimerkiksi seuraavista näkökulmista:

- Miten johtajaksi valikoidutaan: Paaviksi voidaan periaatteessa valita kuka tahansa kastettu katolinen mies, mutta käytännössä kardinaalit valitsevat paavin keskuudestaan suljetulla lippuäänestyksellä, tarkasti määriteltyjen menettelytapojen mukaisesti. Dalai-lamaa pidetään bodddhisattva Avalokiteśvaran ruumiillistumana ja hänet on tunnustettu tällaiseksi jo lapsena. Molemmat tehtävät ovat periaatteessa elinikäisiä.
- Aseman historiallinen tausta: Katolisessa kirkossa paavin aseman katsotaan periytyvän apostoli Pietarilta, paavi Franciscus on Vatikaanin luetteloiden mukaan järjestyksessä 266. paavi. Dalai-laman asema ja arvonimi juontaa juurensa 1500-luvulle mongolialaiseen Altan-klaaniin, nykyinen dalai-lama (Tenzin Gyatso) on järjestyksessä 14. dalai-lama. Molemmat johtajat (ja heidän edeltäjänsä) ovat miehiä, mikä kertoo osaltaan historiallisesta ja nykyisestä miesvaltaisuudesta kyseisten uskonnollisten yhteisöjen johtotehtävissä.
- Millaisen yhteisön johtajasta on kyse: Katoliseen kirkkoon kuuluu noin 1,2 miljardia ihmistä eli noin puolet maailman kristityistä. Tiibetin buddhalaisuus on kannattajamäärältään huomattavasti pienempi ryhmä.
- Millaiset toimintaedellytykset johtajalla on: Paavi on paitsi uskonnollinen johtaja myös valtionpäämies, hän johtaa Roomassa sijaitsevaa Vatikaanivaltiota. Nykyinen, järjestyksessä 14. dalai-lama asuu maanpaossa Intian Dharamsalassa, jonne hän on perustanut pakolaishallituksen (dalai-lama on elänyt maanpaossa vuodesta 1959, jolloin Kiina miehitti Tiibetin).
- Asema opettajana ja esikuvana: Paavin lausunnot ex cathedra, dalai-laman esikuvallisuus.
- Millaista valtaa johtajalla on: Sekä paavi Franciscuksella että dalai-lamalla on yhteisössään hengellistä valtaa, ja molemmilla on valtaa mielipidevaikuttajina jossain määrin myös oman yhteisönsä ulkopuolella. Paavin yhteiskunnallinen valta mielipidevaikuttajana korostuu erityisesti Italiassa. Paavi Franciscuksella on poliittista valtaa Vatikaanin päämiehenä ja dalai-lamalla Tiibetin pakolaishallituksen edustajana. Molemmat ovat edistäneet myös uskontodialogia.

9.2. (15 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja oivaltavasti vastauksessa pohditaan some-näkyvyyden merkitystä uskonnollisten johtajien asemalle ja julkisuuskuvalle. Some-näkyvyys tarkoittaa näkymistä sosiaalisen median sisällöissä ja osallistumista sosiaalisen median kanaviin.

Hyvässä vastauksessa (8 p.) kokelas osoittaa ymmärtävänsä, mitä some-näkyvyydellä tarkoitetaan. Vastauksessa pohditaan some-näkyvyyden merkitystä uskonnollisten johtajien asemalle ja julkisuuskuvalle yleisellä tasolla vähintään kahdesta olennaisesta näkökulmasta tai tarkastellaan vähintään kahta konkreettista esimerkkiä. Esimerkit voivat liittyä kehen tahansa uskonnolliseen johtajaan.

Kiitettävässä vastauksessa (12 p.) kokelas määrittelee, mitä some-näkyvyys tarkoittaa. Vastauksesta käy ilmi, että kokelas ymmärtää, että uskonnollisen johtajan asema ja julkisuuskuva ovat kaksi eri asiaa ja tarkastelee niitä molempia. Vastauksessa some-näkyvyyden merkitystä pohditaan vakuuttavasti vähintään kolmesta näkökulmasta. Vastaus sisältää myös konkreettisia esimerkkejä, jotka havainnollistavat tarkastelua. Vastauksessa hyödynnetään oivaltavasti tehtävän aineistoja.

Vastauksessa voidaan pohtia esimerkiksi seuraavia asioita:

- Some-näkyvyyden merkitys on uskonnollisen johtajan virallisen aseman kannalta vähäinen, mutta julkisuuskuvan kannalta selvästi suurempi.
- Mitkä puolet johtajan persoonasta ja toiminnasta tulevat esiin sosiaalisen median kanavissa? Esim. ihmisten kohtaaminen, opin ja ajatusten kiteyttäminen, toiminnan kansainvälisyys (vrt. tehtävän aineistot).
- Keitä uskonnollinen johtaja tavoittaa eri sosiaalisen median kanavien kautta ja ketkä jäävät tavoittamatta? Joukkotiedotusvälineet seuraavat myös uskonnollisten johtajien some-näkyvyyttä, joten some-sisällöt tavoittavat myös niitä, jotka eivät itse aktiivisesti käytä näitä medioita.
- Millaisia uskonnolliset johtajat ovat sosiaalisen median käyttäjinä: esim. kuka tosiasiallisesti vastaa mediasisällöistä, miksi uskonnolliset johtavat eivät yleensä itse seuraa ketään sosiaalisen median kanavissa?

- Some-näkyvyys on monikerroksista: uskonnollisten johtajien viralliset tilit, erilaiset epäviralliset tilit, näkyvyys muiden käyttäjien some-sisällöissä.
- Millainen some-näkyvyys on uskonnolliselle johtajalle eduksi ja millainen haitaksi? Esim. some-sisältöjen vääristelyyn ja väärinkäyttöön liittyvät asiat, mahdolliset asemaa ja arvovaltaa kyseenalaistavat sisällöt, voimakkaasti mielipiteitä jakavat sisällöt.